

سلسلة كتابات مير مؤنس

بررسی انتقادی تاریخ و افکار

تأليف: رسول ربانی

زیر نظر: دکتر مهدی فروزان

سرشناسه:	مزرئي، رسول، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پديدآور:	سلسله گناباديه و مؤسسه: بررسی انتقادی تاریخی و افکار / تالیف رسول مزرئي؛ موسسه مطالعات بنیان دینی.
مشخصات نشر:	قم: رهبویان اندیشه، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری:	۱۰۴ص: نمودار.
شابک:	۶۰۰۰۰ ریال: ۹-۲-۹۶۴۷۷-۹۶۸-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه.
یادداشت:	نمایه.
موضوع:	گناباديه
موضوع:	Gunabadiyah
موضوع:	نوربخشيه
موضوع:	Nurbakhshiyah
موضوع:	تصوف
موضوع:	Sufism
شناسه افزودن:	موسسه مطالعات بنیان دینی
رده بندی کنگره:	۱۳۳۸ س ۸۴۳/م ۴۳/۹۳/۹۳ BP۲۹۳
رده بندی دیویی:	۲۹۰/۸۸۵
شماره کتابشناسی ملی:	۱۱۶۴۲۷

موسسه مطالعات بنیان دینی

انتشارات رهبویان اندیشه

قم، بلوار امین، کوچه ۱۸، پلاک ۵۲.

تلفن: ۰۹۱۰۲۰۴۳۱۰۶، ۰۲۵-۳۲۹۳۷۸۱۱

سلسله گنابادیه و مؤسسه بررسی انتقادی تاریخی و افکار

تألیف:	رسول مزرئي
زیر نظر:	دکتر مهدی فرمانیان
ناشر:	رهبویان اندیشه
طراح جلد و صفحه‌آرا:	محبوب محسنی
چاپ و صحافی:	مؤسسه بوستان کتاب ۵-۳۶۶۶۱۱۱۴-۰۲۵
نوبت چاپ:	اول-۱۳۹۵
تیراژ:	۱۰۰۰ جلد
قیمت:	۶۰۰۰ تومان
شابک:	۹۶۴۷۷-۹۶۸-۶۰۰-۹۷۸-۲-۹

فهرست مطالب

پیشگفتار

۹

بخش نخست

۱۱ سلسله نعمت‌اللهیه

۱۳ ادوار تاریخی طریقت نعمت‌اللهیه

۱۳ ۱. حوادث تاریخی دوره نخست

۱۴ ۲. حوادث تاریخی دوره دوم

۱۶ عدم اصالت طریقت نعمت‌اللهیه در ایران

۲۱ ظهور نخستین انشعاب در طریقت نعمت‌اللهیه

۲۲ ۱. سلسله مونسیه

۲۳ ۲. سلسله کزلبه

۲۴ ظهور دومین انشعاب در طریقت نعمت‌اللهیه

۲۵ ۱. سلسله طاهریه (گنابادیه)

۲۶ ۲. سلسله منور علیشاه (نوربخشیه)

۲۷ ۳. سلسله صفی علیشاه (انصار من اخوت)

۲۹ بررسی صحت اجازه‌نامه منور علیشاه و معادت علیشاه

بخش دوم

۳۱ سلسله نوربخشیه و گنابادیه

۳۱ ۱. مونسیه یا نوربخشیه

۳۲ ۱. حاج آقا محمد شیرازی (منور علیشاه)

۳۱ ۲. حاج علی آقا ذوالریاستین (وفا علیشاه)

۳۴ ۳. سید اسماعیل اجاق (صادق علیشاه)

۳۴ ۴. عبدالحسین ذوالریاستین (مونس علیشاه)

۳۷ ۵. دکتر جواد نوربخش (نور علیشاه ثانی)

۳۸ ۲. گنابادیه نعمت‌اللهیه

۴۲ ملا علی گنابادی (نور علیشاه)

- ۴۶ محمد حسن بیچاره گنابادی (صالح علیشاه)
 ۴۷ سلطان حسین تابنده گنابادی (رضا علیشاه)
 ۴۸ علی تابنده گنابادی (محبوب علیشاه)
 ۴۹ دکتر نور علی تابنده گنابادی (مجدوب علیشاه)

بخش سوم

- نقد و بررسی عقاید و آداب و رسوم سلسله گنابادیه ۵۱
 مهم ترین اصول و اعتقادات سلوکی سلسله گنابادیه ۵۳
 ۱. ولایت اقطاب ۵۳
 ۲. بیعت ۵۶
 ۳. اجتناب از نص صریح ۵۹
 ۴. انحصار از یقت ۶۴
 ۵. ذکر ۶۷
 ۶. فکر ۶۹
 ۷. عشریه ۷۰
 برخی از مهم ترین آداب و رسوم سلسله گنابادیه ۷۳
 ۱. سلسله مراتب باطنی افراد در سلسله گنابادیه ۷۳
 ۲. بلند کردن شارب ۷۷
 ۳. خانقاه و جلسات فقری ۷۸
 ۴. آداب ورود به طریقه ۸۰
 ۵. مصافحه فقری ۸۳
 ۶. دیگ جوش ۸۴

بخش چهارم

- نمودار شجره نامه اقطاب طریقت نعمت اللهیه و انشعابات آن ۸۹
 کتابنامه ۹۸

پیش‌گفتار

طریقه‌ها یا سلسله‌های صوفیه، جزئی جدایی‌ناپذیر از پیکره تصوف هستند. تأثیر آنها - خواه مثبت و خواه منفی - بر تاریخ، فرهنگ، هنر، شعر و ادب اقوام گوناگون جهان، بویژه مردمان ایران‌زمین، غیر قابل‌انکار است. سلسله‌های صوفیه عموماً از سده ششم شکل گرفتند و در مسیر تکامل خود در سده‌های هفتم تا نهم به رشد و شکوفایی رسیدند. طریقه‌های نخستین، گروه‌های کوچکی بودند که هم از جهت تعداد مرید و هم از جهت گستره جغرافیایی بسیار محدود بودند. به تدریج با افزایش روزافزون جمعیت پیروان و بریدان، فرقه‌ها و گروه‌های کوچک نخستین صوفیان به گروه‌هایی بزرگ‌تر تبدیل شد. از این‌رو مشایخ صوفیه به منظور رتق و فتق این امور و رسیدگی به وضع معیشتی شاگردان و بالا بردن سطح کیفی تربیت و ارشاد تازه واردان، به وضع و جعل قوانین و آداب و رسومی خاص اقدام کردند.

۱. رسول مزنی، مقاله «بررسی علل و عوامل ظهور اجتماعی نخستین طریقه‌های صوفیه»، نشریه حکمت عرفانی، شماره ۵، بهار و تابستان ۱۳۹۲.

در سده‌های بعدی جاذبه و ویژگی‌هایی که در برخی از این مستحسنان و آداب و رسوم، همچون سماع و اذکار جمعی و... وجود داشت، در کنار عواملی دیگر همچون فشار دستگاه حکومتی، و روحیه انزوا طلبی برخی از اقشار آسیب دیده از جریانات سیاسی، و نیز میل به اباحه‌گری برخی از شریعت‌گريزان، توده مردم راه سوی خانقاه‌ها و زاویه‌های صوفیان روانه کرد، و در نتیجه رواج تصوف خانقاهی و شکل‌گیری نخستین سلسله‌های صوفیه در دوران میانی تاریخ تصوف اسلام (حدود سده ششم به بعد) کردند.

این طرائق در ابتدا در میان اهل سنت وجود داشت و در ادامه به شیعه راه یافت که مهم‌ترین طریقه صوفی شیعه، سلسله نعمت‌اللهیه است که از دل آن انشعابات فراوانی بیرون آمده است.

در نوشتار پیش‌رو قصد داریم تاریخ، عقاید و آداب و رسوم دو شاخه از انشعابات مشهور سلسله نعمت‌اللهیه، یعنی سلسله مونسیه و گنابادیه را مورد نقد و بررسی قرار دهیم. نگارنده در بررسی این دو سلسله سعی نموده از منابع معتبر تاریخی و آثار نویسندگان منسوب به این دو طریقت بهره‌برد و از آوردن مطالبی که مستند تاریخی ندارند، خودداری کند.